

התנגשות ערכים דתיים ודמוקרטיים לבירוקרטיים בישראל

הקדמה

כאשר באים לדון בטיב היחסים בין דת למדינה בישראל, הגישה הרווחת היא להדגיש את מדת הלא אקטואליות של הדת. הבלטת את מדת אי התאמתה, בעידן המודרני, לגישה החברתית והכלכלית בה מצדד החלק הלא דתי של האוכלוסיה, במדינת ישראל.

השיח הרחב בין אם במדינה ובין אן באקדמיה מתנהל סביב ה"כפיה הדתית" החוסמת, המונעת, המגבילה ומפריעה להתנהלות כלכלית וחברתית, במדינה.

בעבודה הנוכחית, ברצוני להעלות מספר שאלות נוקבות ולנסות לאתר את התשובות האפשריות. השאיפה שלי הינה להסביר את הפרדוקס העולה מהסיטואציה בה השפעתה של דת נהייתה כה דומיננטית, למרות אי הסכמה והתנגדות רחבים מצד האוכלוסיה.

שאלה ראשונה היא מהן הסיבות הלאומיות וההיסטוריות, אשר מלכתחילה אפשרו לדת ודעותיה לקבל עמדה חוקית, המכרעת בעניינים מדיניים.

שאלה שנייה היא, מה היא רמת השפעתה של הדת על שגרת החיים היומיים של הציבור.

שאלה נוספת הנה: בהיותה ישראל מדינה דמוקרטית - מלכתחילה מעמדה הרשמי של הדת נבע מתוך קונצנזוס - הסכמת כל הצדדים. אם כך, מה גרם לשינוי בעמדת ההסכמה והתפתחות גישה עוינת.

ושאלה אחרונה אליה ברצוני להתייחס היא: מה כוחם של חוקי מדינה הדתיים כיום, בפועל. ואז ברצוני לשער - אם אכן הדת אבדה מהאקטואליות, מהי המשמעות המדינית האפשרית של השינוי הנ"ל.

הפרדוקס בין הדמוקרטיה לבין הביורוקרטיה, בעידן המודרני

החל מהמחצית השנייה של מאה ה-20 החלה צמיחה כלכלית מואצת, אך לצידה, באופן פרדוקסאלי, גברה מצוקה פוליטית וחברתית בדמוקרטיות מודרניות. הצמיחה מתלווה למכלול תהליכים חובקי עולם. שינויים תרבותיים ופוליטיים יצרו שינויים דמוגרפיים, המשפיעים על אורח חיי התושבים. בין השינויים נמנים:

הגירה מאסיבית ממדינות פחות מפותחות;

התמודדות עם אוכלוסייה מבוגרת מבחינת קרני פנסיה ומערכות בריאות, המתבטאים בהכבדת נטל המיסים;

שינוי בספירה התעסוקתית – הופעת/העלמות מקצועות;

דרישה גוברת להשכלה וידע;

הופעת ערכים ונורמות שלא היו קבילים בעבר;

המאפיין הכללי של שינוי אורח החיים זה החלשות מדיניות של מדינת רווחה לכוון של **ניהול סוציו-אקונומי**. (ויגודה-גדות, 2009)

בעקבות תהליכי הגלובליזציה, שפורטו מעלה, התרחש שינוי בתפיסת תפקיד הממשל והאזרחים, בחברה המודרנית. התרחשה מהפכה סוציו תרבותית מואצת, עקב זרימת מידע חופשית מכל רוחבי העולם.

השינויים הובילו לכך שרמת המעורבות של אזרחים והשפעתה על הממשל גדלים. עקב החשיפה הציבור חש צורך ברמה מקסימאלית של חופש בחירה וחופש ביטוי. דעת הציבור משפיעה על אופי התנהלות של עסקים, תקשורת, אקדמיה וכל המכלול הזה משפיע הלאה על ההקשר הבינלאומי. הממשל נתפס יותר כנותן השרות והציבור בתור הלקוח, כלומר כוון השינוי נהיה מלמטה כלפי מעלה. כאשר על הממשל להתאים מדיניות ומטרות לדעת קהל שהתפתחה.

בתמונה מספר 1 ניתן לראות כי קצב הצמיחה הכלכלית גדל החל מהאמצע של מאה ה-20. צמיחה שהושגה תוך חמישים שנה הראשונות של המאה, הושגה תוך עשר וחמש שנים ככל שקרבים יותר למאה ה-21.